

Державний вищий навчальний заклад
«Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

кафедра етнології і археології

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор

“ _____ ” _____ 20__ р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
КУЛЬТУРНА АНТРОПОЛОГІЯ**

_____ (шифр і назва навчальної дисципліни)

напрямок підготовки _____
(шифр і назва напрямку підготовки)

Спеціальність _____
(шифр і назва спеціальності)

Спеціалізація _____
(назва спеціалізації)

Факультет ІСТОРИЇ, ПОЛІТОЛОГІЇ І МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН
(назва інституту, факультету)

Робоча програма Культурна антропологія

(назва навчальної дисципліни)

для студентів за напрямом підготовки _____,
спеціальністю _____, 20__ р. – __ с.

Розробники: (вказати авторів, їхні посади, наукові ступені та вчені звання)

Сіреджук Петро Степанович, доктор історичних наук, професор

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри етнології і археології

Протокол від “ ____ ” _____ 20__ р. № ____

Завідувач кафедри доцент, кандидат історичних наук

_____ (Томенчук Б.П.)

(підпис)

(прізвище та ініціали)

“ ____ ” _____ 20__ р.

Схвалено науково-методичною радою інституту історії, політології і міжнародних відносин.

Протокол від “ ____ ” _____ 20__ р. № ____

“ ____ ” _____ 20__ р.

Голова _____ (_____)

(підпис)

(прізвище та ініціали)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань <u>032 Історія і археологія</u> (шифр і назва)	Професійно-орієнтована гуманітарна дисципліна	
Модулів – 1	Спеціальність (професійне спрямування):	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 2		2020-й	
Індивідуальне науково-дослідне завдання <u>реферати</u> (назва)		Семестр	
Загальна кількість годин – 90		___-й	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 2	Освітньо-кваліфікаційний рівень:	Лекції	
		<u>20</u> год.	___ год.
		Практичні, семінарські	
		<u>18</u> год.	___ год.
		Лабораторні	
		___ год.	___ год.
		Самостійна робота	
<u>52</u> год.	___ год.		
Індивідуальні завдання:			
___ год.			
Вид контролю: усне і письмове опитування, екзамен			

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 55, 5% : 45,5%

для заочної форми навчання –

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Курс «Культурна антропологія» орієнтований на виявлення, дослідження та аналіз особливостей конструювання антропності засобами культури. Людина тут розглядається як соціобіологічна істота, творець та продукт культури, зрозуміти сутність людини можна через детальний аналіз явищ, феноменів, артефактів, речей які функціонують у культурному полі. Основне **значення** цього курсу полягає у можливості надбання аспірантами теоретичних знань, практичних вмінь та навичок у антропологічному аналізі феноменів культури та культурних процесів. Розуміння суті антропологічного підходу є неодмінною умовою при аналізі культурної ситуації будь-якої епохи чи регіону.

Курс має на **меті** розвиток у аспірантів навиків порівняльного аналізу різних культур та різних культурних утворень.

Основними **завданнями** курсу є:

- Осмислення специфіки об'єкта та предмета культурної антропології, її місця та ролі у системі гуманітарного знання;
- Ознайомлення з ідеями та методами культурної антропології;
- Формування уявлень про основні школи, напрямки та теорії культурної антропології;
- Стимулювання аналітичного підходу до сприйняття наукових концепцій культурної антропології;
- Засвоєння понятійно-категоріального апарату культурної антропології;
- Показати як культура впливає на поведінку людини, її світосприйняття, світову систему, особисте життя та ін.;
- Розвиток здатності розуміти та осмислювати культурні зміни сучасного світу;
- Розвиток вміння аналізу компонентів різних культур.

Передбачається, що впродовж вивчення курсу асіранти будуть **знати**:

- соціобіологічні основи сучасних концепцій людини;
- особливості взаємодії людини з природою та соціокультурним середовищем;
- механізми взаємодії людей та передачі соціального та культурного досвіду;
- сутність теоретичних підходів до визначення культури, які сформувалися в культурній антропології;
- проблематику та основні напрямки сучасних антропологічних досліджень.

Передбачається, що після прослуховування курсу аспіранти будуть **вміти**:

- Аналізувати теоретичну літературу з культурної антропології, визначати її належність до наукової школи та напрямку;
- Застосовувати знання з культурної антропології в аналізі феноменів культури, в різноманітті її елементів;

- Використовувати дослідницький інструментарій соціогуманітарних, природничих, очних наук для аналізу та узагальнення антропологічних аспектів культури;
- Робити соціокультурне моделювання.

Основними принципами при вивченні курсу є науковість, систематичність, послідовність, наочність, єдність емоційного та раціонального факторів.

Міждисциплінарні зв'язки: даний курс має дуже тісні зв'язки з такими дисциплінами як філософія, соціокультурний розвиток людства, релігієзнавство, загальна психологія, соціологія, загальна теорія культури, філософська антропологія, етнологія, етнографія та ін.

Аспіранти зможуть використовувати надбані в межах даного курсу знання та вміння під час вивчення інших програмних курсів, при написанні наукових робіт, при соціокультурних дослідженнях.

Структурно-логічне місце навчальної дисципліни

Перелік дисциплін, на які безпосередньо спирається вивчення даної дисципліни	Перелік дисциплін, вивчення яких безпосередньо спирається на дану дисципліну
Етнопсихологія	
Етнополітичні процеси в сучасному світі	
Етнологія України	
Загальна етнологія	

3. Програма навчальної дисципліни

Модуль 1: Теоретичні основи культурної антропології

Тема 1: Поняття про культурну антропологію

Принципи і методи культурної антропології. Зв'язок культурної антропології із культурологією, соціальною антропологією, філософською антропологією, етнографією. Феномен культури. Антропологічні напрямки, школи. Предметне поле культурної антропології.

Тема 2: Біографічні етапи онтогенезу

Дитинство як об'єкт культурної антропології. Період юності та особливості ініціації чоловіків та жінок. Старість як культурологічний феномен. Етапи переходу (народження, шлюб, смерть).

Тема 3: Наукові школи в антропологічних дослідженнях

Теорія еволюціонізму та еволюціоністські концепції в антропологічних дослідженнях. Дифузійонізм в антропологічних науках. Американська культурно-історична школа та ідеї історизму в антропології. Культура у психологічній антропології та етнопсихології. Функціоналізм та структуралізм в антропології. Постмодернізм у культурній антропології.

Тема 4: Антропогенез та проблеми походження культури

Проблеми антропогенезу. Генезис культури. Концепції походження культури. Взаємозв'язок людини і культури.

Тема 5: Традиційна культура

Основні риси архаїчної культури. Матеріальна та побутова культура. Етнічна символіка кольору.

Модуль 2: Антропологічні виміри культури

Тема 6: Екзистенційні стани в антропологічному вимірі

Культуротворчі аспекти любові. Моделювання людяності через страждання. Дружба, віра та сенс як складові культурної антропології. Аналіз феноменів сміху та щастя.

Тема 7: Дружба, віра, сенс

Тема 8: Соціальний простір антропології

Осмилення ієрархічної структури суспільства, сім'ї, стосунків. Свобода та відповідальність як антропологічні феномени. Антропологія комунікації (релігійна, інтимна, масова, політична). Конструювання простору та часу культури, конструювання людини за допомогою простору та часу.

Тема 9. Антропологія комунікацій

Мова як культура. Лінгвістична класифікація людства. Спілкування як передача інформації. Засоби спілкування.

Тема 10. Мова як культура

Тема 11: Антропологія щоденного життя

Семантика щоденного життя. Антропологічні характеристики відпочинку. Спорт як елемент культури повсякдення. Культурологічне значення їжі. Материнство/батьківство як презентанти культури. Екологія та етнос.

Тема 12. Відпочинок як елемент повсякденної культури

Тема 13. Культурологічний аналіз феномена їжі

Тема 14. Екологія та етнос

Тема 15: Містичні компоненти антропології

Концепція дару у Марселя Мосса. Феномен душі як елемент традиційної та сучасної культури.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	Усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		Л	п	ла б	інд	с.р.		л	п	ла б	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1: Теоретичні основи культурної антропології												
Тема 1. Поняття про культурну антропологію	6	2				4						
Тема 2. Біографічні етапи етногенезу	6	2				4						
Тема 3. Наукові школи в антропологічних дослідженнях	6	2				4						
Тема 4. Антропогенез та	6	2				4						

проблеми походження культури													
Тема 5. Традиційна культура	8	2	2			4							
Всього за модуль 1	32	10	2			20							
Модуль 2: Антропологічні виміри культури													
Тема 6. Екзистенційні стани в антропологічному вимірі	6	2				4							
Тема 7. Дружба, віра, сенс	6		2			4							
Тема 8. Соціальний простір антропології	6	2				4							
Тема 9. Антропологія комунікацій	6	2				4							
Тема 10. Мова як культура	6		2			4							
Тема 11. Антропологія щоденного життя	6	2				4							
Тема 12. Відпочинок як елемент повсякденної культури	6		2			4							
Тема 13. Культурологічний аналіз феномена	6					6							

їжі												
Тема 14. Екологія та етнос	6		2			4						
Тема 15. Містичні компоненти антропології	4	2				2						
Всього за 2 модуль	58	10	8			40						
Усього годин	90	20	10			60						

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Традиційна культура	2
2	Тема 3. Дружба, віра, сенс	2
3	Тема 4. Мова як культура	2
4	Тема 5. Відпочинок як елемент повсякденної культури	2
5	Тема 7. Екологія та етнос	2
	Всього	10

6. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Поняття про культурну антропологію	4
2	Тема 2. Біографічні етапи етногенезу	4
3	Тема 3. Наукові школи в антропологічних дослідженнях	4
4	Тема 4. Антропогенез та проблеми походження культури	4
5	Тема 5. Традиційна культура	4
6	Тема 6. Екзистенційні стани в антропологічному вимірі	4

7	Тема 7. Дружба, віра, сенс	4
8	Тема 8. Соціальний простір антропології	4
9	Тема 9. Антропологія комунікацій	4
10	Тема 10. Мова як культура	4
11	Тема 11. Антропологія щоденного життя	4
12	Тема 12. Відпочинок як елемент повсякденної культури	4
13	Тема 13. Культурологічний аналіз феномена їжі	6
14	Тема 14. Екологія та етнос	4
15	Тема 15. Містичні компоненти антропології	2
	Разом	60

7. Індивідуальна робота

Підготовка та усний захист реферативної роботи, яка базується на культурній антропології

8. Методи навчання

- Словесні:** лекція служить для пояснення важкої та складної теми; її ознаками є тривалість запису плану та рекомендованої літератури, уведення та характеристика нових понять, розкриття та деталізація матеріалу, завершальні висновки лектора, відповіді на запитання; бесіда відноситься до найдавніших і найпоширеніших методів дидактичної роботи. Провідною функцією даного метода є мотиваційно-стимулююча.
- Наочні:** демонстрація характеризується рухомістю засобу демонстрування: кіно-відеофільм чи його фрагмент.
- Практичні:** практичні та семінарські заняття, есе, реферати, конспекти першоджерел, словники.
- Метод стимулювання інтересу до навчання:** створення ситуації інтересу при викладанні того чи іншого матеріалу (використання пізнавальних ігор, вікторин, кінофільмів).

9. Методи контролю

Оцінювання на практичних заняттях відбувається за такими критеріями:

- Активність аспірантів протягом пари;
- Рівень знань аспірантів основного та додаткового матеріалу;
- Використання додаткової та рекомендованої літератури;

- Вміння аналізувати, підсумовувати та робити висновки.

У випадку відсутності аспіранта, з поважних причин, на практичному занятті пишеться реферат на одну із запропонованих тем. Оцінювання реферату залежить від:

- Об'єму реферату;
- Наявності плану, вступу, висновків, списку використаної літератури;
- Новизни погляду на обрану тему;
- Дотримання вимог щодо оформлення;
- Дотримання мовленнєвих норм.

Оцінювання соціологічного дослідження залежить від:

- Складності обраної теми дослідження;
- Сміслового наповнення, теоретичних узагальнень, фактичного матеріалу, висновків;
- Кількості використаних джерел та літератури;
- Об'єму опрацьованої аудиторії;
- Дотримання вимог щодо оформлення (титильна сторінка, дотримання плану дослідження, список використаної літератури, дотримання мовленнєвих норм).

При оцінюванні есе враховуються:

- Індивідуальні рефлексії, їх логічне обґрунтування та теоретичне доведення;
- Оперування вивченим матеріалом;
- Об'єм есе;
- Дотримання мовленнєвих норм.

Модульна форма контролю також проводиться письмово у вигляді розгорнутих питань та тестових завдань. Оцінювання відповідей залежить від ґрунтовності викладеного матеріалу, глибини володіння термінами та поняттями, вміння логічно мислити, робити узагальнення та аргументовані висновки.

Теми рефератів

(обсяг 12-15 стор., шрифт 14, 1,5 інтервали)

1. Культурні та мовленнєві бар'єри між народами: подібності та відмінності.
2. Фольклор як джерело відомостей про національний характер.
3. Анекдоти як джерело стереотипів національних характерів.
4. Мова як свідцтво національного характеру.
5. Культурна карта Європи. Національні стереотипи.
6. Актуальність проблем культурної антропології в сучасних умовах.
7. Культурна антропологія та проблема міжкультурної комунікації.
8. Конфлікт культур.
9. Визначення національного характеру. Джерела інформації про нього.
10. Роль мови у формуванні особистості.
11. Роль мови у формуванні національного характеру.
12. Мова і культура.

13. Роль мови у передачі культури вів покоління до покоління.
14. Конфлікт культур: діахронний та синхронний аспекти.
15. Посмішка як знак культури.
16. Система світу у різних культурних спільнотах.
17. Культура та соціальні інститути.
18. Культура та ідеологія.
19. Універсальність людських потреб.
20. Біологічні концепції людини 20 ст.
21. Історія вивчення особистості у культурі. Тема «культура та особистість».
22. Духовна природа людини.
23. Індивідуальна форма буття людини.
24. Культурна активність дитини.
25. Етологічні основи ідентичності.
26. Норма та відхилення як категорії антропології.
27. Е. Фром: відчуження як риса сучасної культури.
28. Повсякденність як частина життя людини.
29. Міф та повсякдення: взаємопроникнення та взаємовплив.
30. Первинні соціокультурні мережі: родинні зв'язки.
31. Первинні соціокультурні мережі: коло знайомих.
32. Первинні соціокультурні мережі: дружні зв'язки.
33. Первинні соціокультурні мережі: зв'язки за інтересами.
34. Філософська, релігійна та природнонаукова антропологія.

Питання для підготовки до іспиту

1. Взаємовплив культурології та культурної антропології.
2. Принципи та методи культурної антропології.
3. Культурна антропологія та її місце серед інших наук.
4. Поняття культури.
5. Системи спорідненості та соціальна структура.
6. Предмет та завдання культурної антропології.
7. Теорія про людину у європейській культурі: Античність.
8. Теорія про людину у європейській культурі: Середньовіччя.
9. Теорія про людину у європейській культурі: Відродження.
10. Теорія про людину у європейській культурі: Новий час.
11. Рубіж 19 – 20 ст.: формування нового типу культури (зміни у концепції світу і людини та їх наслідки).
12. Багатоманіття наукових дисциплінарно-теоретичних підходів до вивчення культури та людини.
13. Мова та спілкування у світлі культурної антропології.
14. Релігія та її роль у культурі.
15. Мистецтво та його роль у культурі.
16. Антропологічні напрямки, школи.
17. Дитинство як об'єкт культурної антропології.
18. Період юності та особливості ініціації чоловіків та жінок.
19. Старість як культурологічний феномен.
20. Етапи переходу (народження, шлюб, смерть).

21. Культуротворчі аспекти любові.
22. Осмислення ієрархічної структури суспільства, сім'ї, стосунків.
23. Свобода та відповідальність як антропологічні феномени.
24. Антропологія комунікації (релігійна, інтимна, масова, політична).
25. Конструювання простору та часу культури, конструювання людини за допомогою простору та часу.
26. Антропологічні характеристики відпочинку.
27. Спорт як елемент культури повсякдення.
28. Культурологічне значення їжі.
29. Материнство/батьківство як презентанти культури.
30. Екологія та етнос.
31. Концепція дару у Марсея Мосса.

10. Розподіл балів, які отримують аспіранти

Модуль 1					Модуль 2										Іспит	Сума
T 1	T 2	T3	T4	T5	T 6	T 7	T 8	T 9	T 10	T11	T12	T13	T14	T15	50	100
5		10			5		5		5		10		10		50	100

Примітка: Аспіранти, які братимуть участь в наукових конференціях, присвячених тематиці близькій до змісту даного курсу, матимуть змогу отримати додаткові бали (до 10 балів за участь у конференції із доповіддю)

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	Відмінно	зараховано
82-89	B	Добре	
74-81	C		
64-73	D	Задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання

0-34	F	незадовільно обов'язковим повторним вивченням дисципліни	3 не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни
------	---	--	---

11. Методичне забезпечення

- навчальні й навчально-методичні засоби дистанційного навчання;
- матеріали для мультимедійного супроводу;
- комп'ютерні лабораторні практикуми (віртуальні лабораторні роботи);
- контрольно-тестові програми;
- навчальні відеофільми;
- аудіозаписи, інші матеріали, призначені для передачі телекомунікаційними каналами зв'язку;
- використовувані технічні засоби.

Рекомендована література

1. Аверинцев С.С. София-Логос. Словарь. – М., 2000.
2. Александер Ф., Селесник Ш. Человек и его душа: Познание и врачевание от древности до наших дней. – М., 1995.
3. Античность как тип культуры. Отв. ред. А. Ф. Лосев. – М., 1988
4. Белик А. А. Культурология. Антропологические теории культур / Учебн. пособие. - М., 1999.
5. Белик А. А. Психологическая антропология: История и теория.- М., 1993.
6. Белик А. А., Резник Ю. М. Социокультурная антропология.- М., 1998.
7. Брак у народов Западной и Южной Европы / Отв. ред. Ю.В. Иванова. – М., 1989.
8. Воронкова Л. П. Культурная антропология как наука /«Диалог – МГУ». – М., 1997.
9. Гидденс Э. Стратификация и массовая культура // СоцИС. 1992. №9, 11.
10. Гуревич П. С. Культурология. – М., 1996.
11. Диденко Б. Сумма антропологии. Кардинальная типология людей. – М., 1992.
12. Елисеев О. П. Культурная антропология. – М., 2003.
13. Емельянов Ю. Н. Основы культурной антропологии.- СПб., 1994.
14. Емельянов Ю. Введение в культурантропологию. Учеб. пособие. – СПб., 1992.
15. Етнографія України. – Львів, 1994.
16. Иванов Вяч. Вс. Культурная антропология и история культуры // Одиссей, 1989. – С. 11-19.
17. Клакхон К. К. М. Зеркало для человека. Введение в антропологию. – СПб., 1998.
18. Козлова Н. Н. Социальная антропология. Курс лекций. - М.: Социум, 1996.
19. Кравченко А. И. Социальная антропология: Учебное пособие для вузов. – М., 2005.
20. Культуральная антропология: Учебн. Пособие / Под ред. Ю.Н. Емельянова, Н.Г. Скворцова.- СПб., 1996.

21. Леви-Строс К. Структурная антропология: Пер. с фран. – М., 1985.
22. Лосев А. Ф. Философия. Мифология. Культура. – М., 1991.
23. Лосев А. Ф. Эстетика Возрождения. – М., 1999.
24. Лурье С. В. Историческая этнология / Учебн. пособие.- М., 1997.
25. Малиновский Бронислав. Научная теория культуры. – М.: ОГИ, 2000.
26. Орлова Э. А. Введение в социальную и культурную антропологию. – М., 1994.
27. Орлова Э. А. Культурная (социальная) антропология. – М., 2004.
28. Потебня А.А. Слово и миф. – М., 1989.
29. Проблема человека в западной философии: Переводы. – М., 1988.
30. Резник Ю. М. Введение в изучение социальной антропологии. – М., 1997.
31. Рогинский Я. Я., Левин М. Г. Основы антропологии. – М., 1955.
32. Самосознание европейской культуры XX в. / Сост. Р.А. Гальцева. – М., 1991.
33. Сепир Э. Избранные труды по языкознанию и культурологии. – М., 1993.
34. Соловьев В. С. Смысл любви / Соловьев В.С. Соч.: В 2 т. Т. 2. М., 1990. – С. 493-537.
35. Сорокин П. А. Человек. Цивилизация. Общество. – М., 1992.
36. Стефаненко Т. Г. Этнопсихология / Учебник.- М., 2000.
37. Тейяр де Шарден. Феномен человека: Пер. с фр. – М., 1987.
38. Тер-Минасова С. Г. Язык и межкультурная коммуникация. – М.: Слово, 2000.
39. Уайт Лесли А. Этнологические эссе: Пер. с англ. – М., 1990.
40. Уварова Т. Б. Исследования по культурной антропологии.// Философия человека: традиции и современность. Вып. 3. – М., 1992.
41. Флиер А. Я. Культурология для культурологов. – М., 2002.
42. Франкл В. Человек в поисках смысла. – М., 1990.
43. Фрезер Дж. Золотая ветвь. – М., 1983.
44. Фуко М. Слова и вещи: Археология гуманитарных наук. – М., 1997.
45. Шаронов В. В. Основы социальной антропологии: Учеб.- СПб., 1997
46. Шпенглер О. Закат Европы. Очерки мифологии мировой истории. – М., 1993.
47. Юнг К.Г. Архетип и символ. – М., 1991.

Інформаційні ресурси

1. Ресурси Інтернет: інтернет-бібліотеки, веб-сторінки наукових журналів
2. Електронні ресурси наукової бібліотеки НаУОА